BIBLIOTECA NACIONAL ARUBA

Cas di torto

Departamento Arubiana

2005

INHOUDSOPGAVE

CAS DI TORTO

Een *Cas di torto* is een traditioneel Arubaans woonhuis.

Deze huisjes hebben deze naam gekregen door de harde lemen laag die de buitenkant van de muren en het dak vormt. Er zijn nog maar enkele van deze *Cas di torto*. Momenteel wordt het aantal op 62 geschat, waarvan 4 in goede staat. Tot 1925 waren deze huisjes vrij algemeen. Ze worden nu niet meer gemaakt.

Een *Cas di torto* kun je bekijken in het Parke Nacional Arikok. Er staan drie huisjes in dit natuurpark. Deze huisjes zijn gerestaureerd. Dat betekent dat ze weer zijn opgebouwd omdat ze vervallen waren. De huisjes zijn zo oud dat er door de tijd heen niet veel van is overgebleven.

NAAM

Op het schiereiland Paraguana in Venezuela is het klimaat net zoals op Aruba. Daar komen de *Casas de "torta"* nog voor. Waarschijnlijk komt de naam van de Arubaanse huisjes hier vandaan. De huisjes worden soms ook wel *Cas di lodo* genoemd of *Cas di bara*.

BOUW

De muren werden gemaakt door rondhouten palen ongeveer een halve meter van elkaar in de grond te plaatsen. Tussen de palen kwam een vlechtwerk van takken. Op de palen werden stukken hout geplaatst. Daarop kwamen de daksporen.

Het dak werd bedekt met de houten kern van de grote zuilcactussen. Als laatste werd alles afgesmeerd met leem. Bij de muren werd het leem gesmeerd aan de binnen- en buitenkant en op het dak alleen aan de buitenkant. Het smeren van leem ging in verschillende lagen.

Leem kwam voor aan de voet van heuvelrijen. Het leem werd vermengd met zand uit de rooi, water en paragras. Het leek dus op een modderpap. Paragras is een lange sprietige grassoort.

DAK

Vóór 1815 werden de daken gemaakt van maïsstengels. Na 1815 ging men over op een ander materiaal. De witte tortodaken werden toen gemaakt van de houten kern van de grote zuilcactussen.

VLOER

De vloer werd ook aangesmeerd met leem. Het leem dat werd gebruikt voor de vloeren werd vermengd met een beetje cement, een type cement dat van koeienmest was gemaakt.

UITERLIJK

Typisch voor een *Cas di torto* is een glad uiterlijk en wanden met afgeronde hoeken. Dat komt door het smeren van het leem, zo werd alles mooi glad.
Om de huisjes een mooie witte kleur te geven werd er aloë sap gemengd met kalk en op de muren gesmeerd. Hierdoor kregen de muren ook een extra laag bescherming tegen weersinvloeden.

INDELING

Er is meestal een keuken met een voorkamer (sala). Een porch (ook zitkamer). En een slaapkamer.

WATER BEWAREN

In de hoek van de keuken werd een waterbewaarplaats gebouwd, bestaande uit een dikke leemwand gemaakt rondom een houten of metalen watervat. De watervoorraad voor de familie werd zo koel bewaard. Water kwam toen uit de tanki's (regenmeertjes)

KOEL

Deze leemwoningen zijn opvallend koel en volkomen aangepast aan het klimaat.

BEWONERS

Er woonden grote families in deze huisjes. Zij sliepen op rieten matten. Deze huisjes zag je meer buiten de stad, in de kunuku, waar het plantagewerk werd gedaan.

LITERATUUR

Boeken
Uit: Arubaans akkoord - Kas di torta : een korte signalering / Ronald Gill
Het woonhuis op Aruba : vanaf de tijd der indianen tot heden / Th. Nijdam

Artikels
Cas di torto / Heleen Bongers Destination 2002 Volume 3
Arubaanse huizen : van klein tot groot, van leem tot blokki /Heleen Bongers Amigoe 20 april 1996, p.4.

Foto
Sambumbu deel 2 / Paul Brenneker
www.portal.net